

Людмила Дем'яненко,
стар. наук. співр. інформаційно-аналітичного відділу ФПУ,
канд. філол. наук

БЛОКАДА ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО КОРДОНУ: НАСЛІДКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Опубліковано: Дем'яненко Л. Блокада польсько-українського кордону: наслідки для України // Діяльність Президента України в умовах російсько-української війни. 2023. Випуск 47 (91). С. 35-40.

Польські перевізники більше двох тижнів блокують рух вантажного транспорту на кордоні з Україною. Страйк польських перевізників розпочався вдень 6 листопада, вони перекрили одразу три найбільші пункти пропуску на кордоні з Україною: «Гребенне – Рава Руська», «Корчова – Краковець» та «Дорогуськ – Ягодин».

Ініціював страйк нещодавно створений Комітет захисту перевізників та роботодавців у сфері транспорту. Ще одне обличчя акції – власник логістичної фірми (яка, до речі, возить вантажі до росії та Білорусі), голова люблінського осередку антиукраїнської партії «Конфедерація» Рафал Меклер. Офіційний організатор блокади польсько-українського кордону Рафал Меклер, після повномасштабного вторгнення провів низку акцій, де вимагали скасувати санкції проти РФ (unian.ua).

На сьогоднішній день у чергах на кордоні зібралось до 3 тисяч вантажних автомобілів. Протестувальники пропускають лише безпекові та гуманітарні вантажі, решта – по одному автомобілю на годину. Проте днями у Міністерстві розвитку громад, територій та інфраструктури повідомили, що усі спроби української влади досягти компромісу наразі виявилися безуспішними. Більш того, попри обіцянки протестувальників з'являються докази того, що перевізники блокують проїзд цистерн із паливом, а також гуманітарні вантажі, які прямують в Україну. При цьому незабаром до поляків можуть приєднатися і словацькі перевізники – «пробні» акції вони вже провели (eurointegration.com.ua).

Основна вимога – скасувати «транспортний безвіз», який Євросоюз запровадив для України минулого року і нещодавно продовжив ще мінімум на рік: він скасовує необхідність отримання українськими перевізниками дозволів на двосторонні та транзитні перевезення до держав ЄС (slovoidilo.ua).

Інші вимоги польських перевізників (у Мінінфраструктурі зазначили, що більшість із них нездійсненні):

- посилити для іноземних перевізників правила перевезень;
- заборонити реєструватися в Польщі компаніям із капіталом поза межами ЄС;
- отримати доступ до української системи «Шлях»;
- створити окрему чергу для машин із ЄС у систему «єЧерга»;
- виділити окрему чергу на усіх кордонах для порожніх фур.

Кожен день страйку, за підрахунками Європейської Бізнес Асоціації, обходиться одній компанії у мільйон гривень. Орієнтовна сума збитків з початку простою вже склала щонайменше 306 млн гривень – при цьому страждають як імпортери, так і експортери (slovoidilo.ua).

В Європейській Бізнес Асоціації зазначають, що блокування кордону призвело до численних негативних наслідків для бізнесу в Україні та контрагентів за кордоном (tsn.ua), зокрема:

- суттєво зростають витрати на перевезення, що впливає на собівартість продукції та цінову конкурентоспроможність компаній;
- через зміну маршрутів збільшуються черги на словацькому і угорському кордонах.
- дефіцит транспорту, зокрема й через небажання перевізників брати замовлення на час страйку.
- штрафні санкції з боку покупців через неможливість виконати зобов'язання перед українськими та іноземними замовникам;
- скасування подальших замовлень та втрата клієнтів;
- неможливість імпортувати необхідну сировину чи комплектуючі, що створює ризики для українських виробництв.

Є випадки дефіциту транспорту, компанії стикаються з неможливістю виконувати зобов'язання.

«Все це безпосередньо впливає на доступ населення в Україні до необхідних товарів та безперебійну роботу підприємств», – зазначають в Асоціації. Виконавча директорка Асоціації Анна Дерев'янка зазначає: «Що важливо – страйк польських перевізників може суттєво ускладнити та навіть паралізувати роботу багатьох компаній в Україні. Це впливає на довіру, в тому числі, й іноземних партнерів до українських компаній. Через вимоги польських перевізників, які, до того ж, адресовані не Україні страждає саме український бізнес» (tsn.ua).

Ще одна погана новина полягає в тому, що приєднатися до блокади можуть словацькі перевізники. Декілька «попереджувальних» акцій вже були, у тому числі 21 листопада – перевізники блокували пункт пропуску «Вишне-Немецьке – Ужгород».

Додають негативного відтінку та відіграють теж не останню роль і польські фермери, які 23 листопада доєдналися до страйку перевізників на кордоні з Україною. Вони вирішили блокувати останній великий пункт пропуску на спільному кордоні – «Медика-Шегині» та хочуть продовжити цю акцію до початку січня.

Попри те, що вимоги обох груп є різними і спрямовані, загалом, до польського уряду та ЄС, інструментом свого тиску вони обрали кордон з Україною, який в умовах блокади російським агресором морських і повітряних шляхів є ледь не єдиною повноцінною артерією, що з'єднує Україною зі світом.

Як повідомляє польський канал TVN24, фермери з ініціативи «Зражене село» вийшли на акцію протесту перед прикордонним пунктом пропуску «Медика». Раніше один з організаторів повідомляв ЗМІ, що акція триватиме

три дні. Тепер вони заявляють, що до 26 листопада страйкуватимуть з 9:00 до 20:00, а з 27 листопада до 3 січня – цілодобово.

«Протестуючі розтягнули стрічку на переході, оголосивши, що пропускатимуть легкові автомобілі, автобуси та вантажівки з гуманітарною допомогою та військовою технікою. Очікується, що вони також пропускатимуть щогодини по дві вантажівки з системою МДП, які чекають перед переходом», – зазначає телеканал.

Серед вимог фермерів: дотації на закупівлю кукурудзи, збереження сільськогосподарського податку на цьогорічному рівні та продовження надання ліквідних кредитів. Вони передали їх прем'єр-міністру Матеушу Моравецькому (unian.ua).

Якщо польська влада не вирішить питання блокування прикордонних переходів з Україною, Єврокомісія може розпочати карну процедуру проти Польщі.

Як повідомляє RMF FM, польська влада зобов'язана забезпечити товаропотік з України через так звані «коридори солідарності». Відповідно до законодавства ЄС, вона зобов'язана забезпечити вільний рух українських вантажівок на прикордонних переходах, – про це повідомив речник Єврокомісії.

При цьому, «дехто в Єврокомісії вважає, що польська влада не робить усе, щоб вирішити проблему та припинити протест польських перевізників, через що Брюссель явно втрачає терпіння» (unian.ua).

Офіційно Єврокомісії не хоче коментувати заходи, які може вжити проти польської влади, оскільки запевняє, що переговори з Польщею та Україною тривають. «Європейська комісія все ще підтримує контакти з владою обох країн, ми не можемо коментувати потенційні заходи, оскільки обговорення тривають», – сказав речник Єврокомісії.

З неофіційних джерел RMF FM стало відомо, що розглядається процедура порушення польською владою положень регламенту ЄС про лібералізацію торгівлі з Україною, який нещодавно було продовжено до червня 2024 року. Наразі Єврокомісія вивчає правові підстави для відкриття процедури (uworld.news).

Проте, протестувальники зазначають, що можуть розблокувати КПП лише за виконання їх умов. Чому ж це так важливо для поляків? Наскільки сильний у них ринок перевезень та чому вони так бояться України?

Польські перевізники приносять Польщі 7% ВВП. Саме вони дуже довго були сполучною ланкою між Західною Європою і росією, завдяки чому непогано заробляли. Через війну Польща втратила доступ до ринків рф та Білорусі. Вони намагалися відновити своє становище завдяки нарощуванню частки перевезень в Україні. Але виявилось, що тут багато своїх перевізників, і ті достатньо «зубаті», аби себе захистити (forbes.ua).

Втім, компанії, зареєстровані в Україні, поки що не становлять для польських перевізників загрози, адже не можуть перевозити товари між країнами ЄС. Коли Польща стала частиною ЄС, саме завдяки таким перевезенням полякам вдалося відвоювати собі весь європейський ринок: у

них були значно нижчі ставки фрахту, дешевша робоча сила. Для розуміння: в перші роки після вступу до ЄС польські перевізники фактично захопили ринок Німеччини – найбільшого на той момент гравця ринку перевезень. Тепер вони бояться, що українці з ними вчинять так само (forbes.ua).

Оцінку втрат української економіки через блокування кордонів польськими страйкарями зробили аналітики Федерації роботодавців України. За їхніми підрахунками, сума збитків для України від початку страйків на кордоні вже перевищила за 400 млн євро. Такі цифри під час брифінгу в українському Медіацентрі озвучив віцепрезидент Асоціації міжнародних автоперевізників Володимир Балін, зазначивши, що «Ситуація дійсно критична. Я не готовий сказати, як інші галузі страждають, хоча за оцінкою Федерації роботодавців України вже сьогодні понад 400 млн євро наша економіка втратила. Ми фіксуємо збитки наших перевізників із розрахунку втраченої дохідності – 350 євро за простій, за добу (news.finance.ua).

Також свою думку висловила Ірина Коссе, провідна наукова співробітниця Інституту економічних досліджень та політичних консультацій, яка зазначає, що у перші дні блокади перевізники втрачали €166 000 на день, але тоді через заблоковані пункти пропуску автомобілі хоча б частково пропускали, тож десь 300–400 вантажівок на день таки проїжджали. Зараз ситуація значно ускладнилася: блокада поширилася на цистерни з паливом, тож втрати для економіки ще більші, але порахувати їх дуже складно. ...«Якщо поляки перекриють пункт «Медика – Шегині», можна констатувати: торгівля з Польщею автотранспортом повністю заблоковано», – продовжує Ірина Коссе, яка з 2011 року вивчає економічні відносини Україна – ЄС (forbes.ua).

Директор Консалтингової групи «А95» Сергій Куюн заявив, що через блокування кордону з Польщею зафіксовано дефіцит та зростання цін на скрапленій газ на 30 % – із 27 грн до 35 грн за літр. Адже Польща забезпечувала третину українського імпорту скрапленого газу (ukrinform.ua).

Але якщо вимоги перевізників хоч якось стосуються дій української влади (створення окремої черги, доступ до системи «Шлях»), то вимоги польських аграріїв є абсурдними, вони взагалі не стосуються дій України, а спрямовані до польського уряду. Зокрема, вони висувують такі три головні вимоги: здійснення польським урядом доплат до закупівельних цін на кукурудзу, які вони вважають в регіоні заниженими; продовження на наступний рік програми надання низькопроцентних кредитів аграріям, які було запроваджено у зв'язку з напливом українського збіжжя на польський ринок; збереження ставки аграрного податку, який планується підняти в 2024 році, на рівні цього року (ukrinform.ua).

Тож чому польські аграрії у цьому випадку блокують саме кордон з Україною, а не пікетують, скажімо, Раду міністрів РП чи міністерство сільського господарства Польщі у Варшаві, залишається загадкою. Адже попередня їхня вимога – блокування імпорту українського збіжжя на польський ринок – продовжує діяти, польський уряд не скасував її. Відтак, що це: солідарність із перевізниками, намагання вирішити свої питання коштом страждання інших, чи виконання чийогось політичного замовлення? Таким

чином, можна стверджувати, що протест польських перевізників на кордоні від самого початку має політичну підтримку відверто антиукраїнських і почасти проросійських сил.

Таку думку висловив і Президент України Володимир Зеленський, прокоментувавши ситуацію, яка склалася на кордоні з Польщею, де продовжується блокада польськими перевізниками руху наших вантажівок у кількох пунктах пропуску. Глава України пов'язав теперішні події з «деякими політичними кроками» сусідніх країн і висловив надію на покращення ситуації під час спільної пресконференції з лідерами Швейцарії, Литви і Латвії.

«На кордоні є складнощі. Я вважаю, перш за все, через деякі політичні кроки наших сусідів. Я вважаю, нам треба мати дуже виважену політику, мати план дій, по якому йти. І у нас є цей план ... Я впевнений, що ми зможемо все це зробити», – зазначив Зеленський (zn.ua).

Глава України уточнив, що з української сторони над питанням працюють прем'єр-міністр Денис Шмигаль, віцепрем'єр з питань європейської та євроатлантичної інтеграції Ольга Стефанішина, представники Міністерства закордонних справ і Міністерства інфраструктури.

«Зараз є новий виклик на цих кордонах через нові якісь питання. Я думаю, нам треба дати трішки часу нашим сусідам. Усе потеплішає», – підсумував Президент (zn.ua).

Польські підприємці також виступають проти блокади кордону і закликали владу вжити заходів.

Асоціація міжнародних перевізників України готує позов проти польських мітингувальників – це один із заходів, які може вжити Україна.

Однак, складається враження, що вимоги перевізників – не стільки для того, щоб врегулювати ситуацію та знайти якийсь компроміс, скільки для того, щоб досягти якогось політичного рішення.

Адже повернути дозвільну систему наразі навіть юридично неможливо, про це вже висловилася Єврокомісія, оскільки договір про транспортний безвіз діятиме до червня 2024-го року. Але польські мітингувальники цих аргументів не сприймають. Залишаються сподівання, що вже новий польський уряд зможе їх переконати.

Поки що ж блокада кордону з Україною польськими протестувальниками триває вже третій тиждень. Усі спроби української сторони досягти компромісу наразі виявилися безуспішними.